

Wstęp

Bezpieczeństwo publiczne jest zjawiskiem złożonym, co nie pozwala na jego określenie na podstawie pojedynczej cechy. Bezpieczeństwo publiczne rozumiane jest jako ogół uwarunkowań, procedur oraz instytucji państwowych chroniących życie, zdrowie i dobytek obywateli. Pojęcie to kojarzy się jednoznacznie ze spokojem, z porządkiem i ze zdolnością do szybkiego i zorganizowanego reagowania wobec wszelakich zagrożeń, w tym także i naruszeń prawa. Jego zapewnienie leży w rękach wielu organów publicznej administracji, zarówno rządowej, jak i samorządowej. Część z nich odgrywa podstawową rolę, bowiem stanowią one specjalnie powołane organy do realizacji zadań z dziedziny bezpieczeństwa oraz porządku publicznego.

Wartość publicznego bezpieczeństwa oraz porządku leży u fundamentów państwa i jest najstarszą dziedziną wykonawczych i organizatorskich działań władz państwowych. Sprawy zapewnienia porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli swe odbicie znajdują nie tylko w podstawowych prawach mieszczących się w Konstytucji, ale również w treści norm z zakresu prawa cywilnego, karnego i administracyjnego. Publiczne bezpieczeństwo, niezależnie od tego w jaki sposób jest pojmowane i jak definiowane, stanowi społeczną wartość, która warunkuje prawidłowe funkcjonowanie państwowych instytucji i spokojne – bez obaw o zdrowie i życie tak swoje, jak również najbliższych – bytowanie mieszkańców.

Społeczeństwo nie jest w stanie należycie się rozwijać bez zagwarantowanego publicznego bezpieczeństwa oraz bez odpowiedniego poziomu świadomości każdego obywatela w kwestii jakości sprawowania tejże ochrony. Zabezpieczanie bezpieczeństwa i porządku publicznego jest pierwszoplanowym zadaniem demokratycznego państwa. Poziom realizowanych w tym zakresie zadań determinuje możliwość nieskrępowanego rozwoju społecznego, a subiektywne poczucie bezpieczeństwa publicznego jest jednym ze wskaźników świadczącym o jakości życia mieszkańców danej społeczności lokalnej.

Zgodnie z obowiązującym prawem podstawową instytucją odpowiadającą za zapewnienie bezpieczeństwa obywateli w miejscu zamieszkania jest Policja, która realizuje swoje ustawowe obowiązki poprzez (1) ochronę życia oraz zdrowia ludzi i mienia przed zamachami bezprawnymi, które te dobra naruszają, (2) ochronę porządku publicznego i bezpieczeństwa, w tym także zapewnienie spokoju w publicznych miejscach i w środkach transportu publicznego oraz publicznej komunikacji, w ruchu drogowym, a także na wodach, które przeznaczone są do powszechnego korzystania, (3) inicjowanie i organizację działań zapobiegających popełnianiu

wykroczeń i przestępstw oraz kryminogennym zjawiskom, a także współdziałanie w tym zakresie z państwowymi i samorządowymi organami oraz społecznymi organizacjami oraz (4) wykrywanie wykroczeń oraz przestępstw i ściganie ich sprawców.

Najbardziej widoczne i kojarzone z sytuacjami zagrożeń dnia codziennego obowiązki Policji to służba patrolowo-interwencyjna. To właśnie z uwagi na największą widoczność funkcjonariusze patrolowo-interwencyjnej służby są pewnego rodzaju „wizytówką” tej instytucji i przyczyniają się do tworzenia wokół niej pozytywnej lub negatywnej atmosfery. Bardzo ważne jest zatem prawidłowe funkcjonowanie organów Policji w społecznościach lokalnych, bowiem one właśnie kształtują przesłanki do formułowania opinii i przyczyniają się do tworzenia wizerunku instytucji. Rzeczą oczywistą wydaje się być, iż działania podejmowane przez Policję w demokratycznym państwie prawa uwzględniać powinny oczekiwania różnych grup obywateli. Publiczny porządek i pojęte szeroko bezpieczeństwo w miejscu zamieszkania – jak wskazują badania sondażowe – to jedna z najbardziej pożądanych społecznie wartości. Szczególne znaczenie ma on dla osób starszych, które z racji wieku skazane są na pewną stygmatyzację.

Gwarancje dotyczące konieczności zapewnienia bezpieczeństwa przez państwo osobom starszym w miejscu zamieszkania wynikają z wielu przesłanek. Wśród nich jako najważniejsze należy wymienić demograficzne, prawne, polityczne, społeczne, ekonomiczne. Wydłużanie długości życia, zwłaszcza w krajach wysoko rozwiniętych, rodzi konieczność zapewnienia przez państwo odpowiedniej jakości życia i opieki w okresie starości. Jak pokazują prognozy demograficzne, na całym świecie, a zwłaszcza w Europie, zachodzi zjawisko szybko postępującego starzenia się społeczeństw. Stwierdzona negatywna tendencja demograficzna dotyka także i Polski. Kwestii starzenia się ludności Polski poświęca się ostatnio coraz więcej uwagi, bowiem jesteśmy krajem o dużej dynamice zmian demograficznych, co wymaga podejmowania kompleksowych działań przez decydentów zajmujących się planowaniem społecznym, a co za tym idzie – prawidłowego identyfikowania obecnych i przyszłych potrzeb oraz poszukiwania możliwości efektywnego i sprawiedliwego społecznie systemu ich zaspokajania. Mimo że Polska jest jeszcze krajem demograficznie młodym, społeczeństwo polskie należy do grupy najszybciej starzejących się społeczeństw europejskich. Najnowsza prognoza ludności do 2050 r. opracowana przez GUS wskazuje, że do 2050 r. zmiany struktury ludności według wieku charakteryzować będzie przyspieszona kontynuacja procesu starzenia się populacji. Równocześnie w perspektywie najbliższych lat liczba ludności Polski będzie się zmniejszać systematycznie, a tempo tego spadku będzie coraz wyższe. Co istotne, zmiany te w znaczącym stopniu wpłyną na strukturę ludności, a dokładniej na ubytek osób w wieku produkcyjnym, co oznacza, że zmieniają się także proporcje między populacją przedprodukcyjną, produkcyjną i poprodukcyjną.

Postępująca demokratyzacja życia politycznego przyczynia się do tego, że w coraz większym stopniu – z uwagi na wzrost liczebności grupy – osoby starsze stają się liczącą się siłą polityczną, a ich potrzeby znajdują odzwierciedlenie w zawartości kluczowych dokumentów strategicznych formułowanych na poziomie Unii Europejskiej i państw członkowskich. Przyjęta przez UE – jako całość – oraz indywidualnie przez poszczególne kraje członkowskie, w tym Polskę, odpowiedzialność za poprawę społecznej i ekonomicznej sytuacji osób starszych jest konsekwencją konieczności respektowania w wewnętrznych regulacjach i podejmowanych działaniach zapisów prawa oraz pragmatyk w sprawie promocji praw osób starszych.

Istotnym elementem tworzenia warunków sprzyjających dobrej jakości życia jest zapewnienie bezpieczeństwa publicznego. Wobec niewielkiego stopnia wsparcia, na jakie mogą liczyć osoby starsze w innych osobach, coraz większą rolę w zapewnieniu ich poczucia bezpieczeństwa odgrywają sprawnie działające wszystkie ogniwa ochrony państwa w zakresie kształtowania bezpieczeństwa publicznego, w tym szczególnie Policja.

Sześć opracowań zawartych w niniejszym tomie składa się na narrację, której celem jest poszukiwanie odpowiedzi na pytanie o to, jak osoby starsze postrzegają wypełnianie przez Policję zadania związanego z zapewnieniem bezpieczeństwa w miejscu zamieszkania. Informacje o tym, jak wypełnianie zadań Policji jest oceniane, przyczyni się do tworzenia takiego wizerunku Policji, aby odpowiadał na zapotrzebowanie mieszkańców społeczności lokalnych. Badania empiryczne były prowadzone na terenie miast aglomeracji śląskiej w 2016 roku. Realizowali je studenci kierunku bezpieczeństwo narodowe realizowanego w Wyższej Szkole Humanitas w Sosnowcu. Powierzenie roli ankieterów studentom było celowym zabiegiem, nastawionym na wzrost poziomu wiedzy i uwrażliwienie jej na specyficzne problemy w zakresie kształtowania podstaw bezpieczeństwa publicznego w miejscach zamieszkania widziane z perspektywy osób starszych.

